

HRVATSKI PLANINAR

Viestnik „Hrvatskoga planinarskoga društva“ u Zagrebu.

Put na sv. Geru.

Piše Rudolf barun Maldini.

Svakoga stranca, koji je odlučio, da se naužije divnoga vidika sa vrhunca Uskočke gore — sv. Gere ne malo uznemiri prvi pogled na nju i njezino prigorje radi uzpona, što mu se s daleka puta sa raznih točaka ukazuje oku. Pravidna ona strmina, izpretrgana velikim kompleksima šumovita njezina prigorja na izmjenu s velikim košenicama, čini ga malodušnim, da joj s pomanjkanja tjelesnih mu sila neće moći na vrhuncima njezinim doviknuti: Zdravo! Stigav u Sošice, izčezava neopravdana ta bojazan, jer mu se taj prividni nepremostivi uzpon po čitavoj situaciji samoga kroja pričinjava lagljim i prohodnim, te ga ranim jutrom suncem pozlaćeno prigorje njezino, za kojim se ono nevidljivo skriva, ljubko na put izazivlje i on se je s čara toga jutarnjega prizora ojačan i obodren odlučio na put.

U istinu i jest tomu tako.

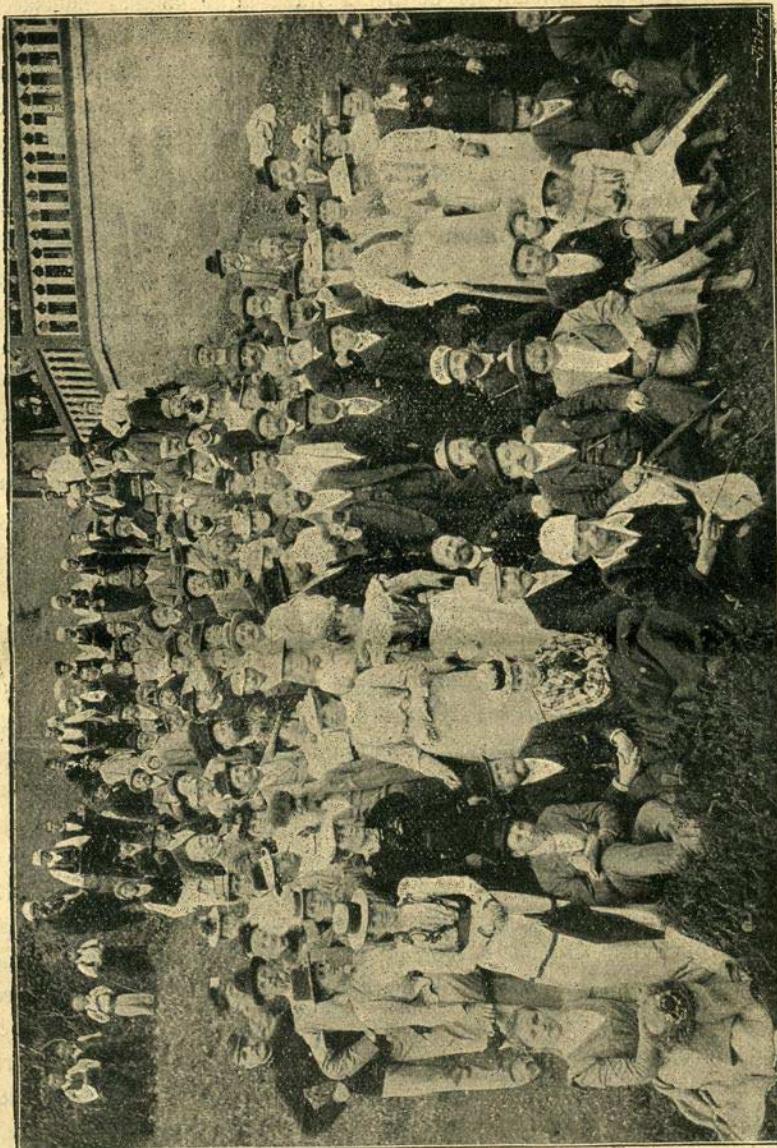
Iz Sošica uzlaze tri puta na sv. Geru i svi se neposredno na podnožju njezinom sastaju. Od ovdje vodi onda jedini put na vrhunce njezine, što toli ve-ličajno izmjenjuju samotne i tihe domjenke s nebotičnim oblačinama.

Prvi put ide mimo seoca Tarača u neposrednoj blizini Sošica. Osrednji je užvisit do sedlaste prevlake, gdje započima duga dolina »Blata«. To je liepa i ubava dolina puna samih košenica i šuma, a izprepletena vijugastim potokom obilujućim množinom raka, u kojeg se sa svih strana srednjeg diela žumberačkih gora neposredno izpod sv. Gere slevaju mnogobrojni izvori. Ja sam ih sâm nabrojio do pedeset. Ovom dolinom vijuga se još i glavna obćinska cesta kao spoj sa drugom polovinom sošičke obćine sa župom sveto-nedeljskom. Isti teče do polovine daljine te doline liepom ravnicom, gdje skreće desno u šumoviti dio najglavnijeg podnožnog ogranka sv. Gere — »Kota«, dočim se taj priedjel, kojim put od toga okreta do pod vrhunac Kota uzlazi, zove »Barlovcem«. Uz-pinje se na mjestima prilično strmo do druge sedlaste prevlake »Vratca«, gdje se spušta u divan šumski priedjel te izlazi iz njega na krasnu, poput stola gladku, s triju strana visokom šumom okruženu košenicu »Kuti«. To je put vozni, širok, a dobro uzdržavan, kojim u doba košnje prodje na stotine vozova

sieni sa sv. Gere i njezina pogorja. Malim iznimkama nasut je kamenjem, a inače je to gladko, mehko, zemljovito tlo. Na prevlaci kod Vrataca spušta se neko 200 koračaja nabijen kamenjem ugodnom šumskom hladovinom, a onda teče posut lišćem od bukava do izlaza na Kute, te se uzpinje vrlo neznatno istoimenom košenicom do prevlake na podnožju sv. Gere, što raztavlja Košanicu od Keserskih Blata. Sedlasta prevlaka Vratca dobila je ime odatle, što se sa svih točaka, s kojih se vidi, oku prikazuje kao formalna vrata, ulaz otvorene čistine u omienjeni šumski priedjel, koji ju na tom mjestu velikim, do krošnje gladkim bukvama s obih strana zatvara i ograničuje, dočim im se granate krošnje gotovo neposredno sastaju i tako sliku nekakovog ulaza, vrata, sačinjavaju. Bukovo to drveće je ravno — štono rieč — poput svieće, a gladko, bieličaste kore sve do vrhunca krošnje. Sama šuma je čista, da je prohod njom i kolima moguć malom iznimkom, što se ovdje ondje nadje mladjeg šumskog pomladka, a gdje-gdje Zub je vremena, po koju od nedoglednih bukava sravnao sa zemljom. Šumsko pak tlo jedna je perina od lišća, na kojoj si umorni putnik u ugodnoj debeloj, okriepnoj šumskoj hladovini iznemogle sile osvježiti, može, dočim je sama zemlja debela crnica, uporabiva sa svoje neiztrošene snage i produktivne mastnoće za svaki nasad.

Drugi put skreće pred Taračima desno na Boiće. Odavde se uzdiže prohodnom stazom do nad dolinu »Boljare«, odakle se neznatnom položitošću u nju spušta. Sama Boljara je kotlinasta uvala usred liepog šumskog kraja. Sastoji iz oveće tratine za pašu marve obližnjega sela i liepe čiste, gladke košenice, koja se uzdiže djelomice i po obroncima gore, što ju zatvara. U nju upiru sa dviju strana u pogorje Uskočkih planina s njihovih vrhunaca izlazeći i u srdce im duboko uvaljeni jarnici, kojima strmenitim putem ljubko struji i žubori čista, bistra, gorska izvor-voda. U Boljari ima jedno tako zdeno vrelo, da čovjek na dušak ne može izpititi jednu času. Voda je tako bistra, da se, jer joj je dno pjeskovito, jedva u prvi mah i opaža, a šiklja iz malih otvorića okomito u zrak, koji su u vrieme velike vodostaje omanji prirodni vodoskoci. Sastaje se s gorskim potocima i ponire nedaleko Boljare u kameni bezdno »Trdupovac«. Narod priča, što je i vjerojatno, da se podzemno sastaje vodom iz Blata i da pod Grotom opet izilazi, gdje se sdružuje s Kupčinom. Odavde se dieli put u dvoje: jedan prema jugu, drugi prema zapadu. Onaj prvi uzdiže se uvalom košenice u Boljari i zalazi u šumsku hladovinu »Zaplaninu«. Iztiče ugodnom, mehkom, ne baš strmom stazom na livadu »Repinsku sjeću«, gdje se sastaje s trećim putom, na koji ćemo se doskora vratiti. Drugi pako ogrankom puta — staza — uzpinje se strmo šumskim, hladovitim hrbitom šume »Padeža« na svršetku šume »Ravne gore«. Iz nje izlazi na veliku, lepu, prostranu, u glavnom gotovo ravnu livadu »Kolićevi Krči«. Tad skrene prema jugu, vodeći neprestano košenicama »Brestovkom« ili »Bjelovinom« i ulazi u prekrasnu dolinu »Kaštanicu«, obrubljenu s iztoka manje uzvisitim, dugoljastim, šumskim podbrijezjem, sa zapada postepeno višim grebenom podnožja sv. Gere, dočim se na južnom njezinom kraju, gdje ju zatvara spomenuta već prevlaka, sa-

staje s prvim putom. Izišav na Kolićeve Krče, vidi se $\frac{3}{4}$ klm. udaljena medja Kranjske, koja se uzdiže strmo pod vrhunac sv. Gere na izmaku ravnica Kolićevih Krča, Brestovke, pobriježja Kaštanice.

Češki planinari u Ilidži.

Treći napokon put vodi takodjer mimo Tarača, kojim i prvi, samo što pred prevlakom prije Blata skreće desno u košenice i vije se hrbtom »Japnenika« uzbrdice čistinom po košenicama. Stigav na vrhunac Japnenika opet je putnik na

sedlastoj prevlaci, s koje zalazi u hladovitu šumu Repinska sječa, gdje se s prvim oddvojem drugoga puta, sastaje. Odavde se vijuga i vere ne baš strmom, hladovitom gorskem stazom, a sred divnog perivoja bukova stabalja, koje ti prieči, da baciš pogled na nebo visoko, a njihove se krošnje tako sljubile, da te za težke ljetne žege traci sunčani ne će peći. Staza ta je mehko šumsko tlo, a uz nju krasno gorsko bilje koje će mnogom strukovnjaku zapeti o oko.

Sve šume na drugom i trećem putu odlikuju se istim predmetima, kao što i one na prvom putu, nu razlikom, što su neke puno strmijega položaja. Cielo Uskočko gorje na izmjenu su prekrasne šume i liepe košenice. Liepom šumskom hladovinom livade, a s njih opet izlaziš u nedogledno šumsko stabalje. Livade se odlikuju, sladkom, hranivom travom, da sav hrvatski žumberački kraj i jedan dio Slovenske imadu na pretek krmiva za svoje blago. Miris, što ga odavaju te košenice u doba cvatnje, a osobito kao mlado, pokošeno sieno u doba košnje u onom čistom, gorskem i svježem zraku, veoma je ugodan i okriepan. Cielo gorje, osim samog vrhunca sv. Gere, odlikuje se množinom krasnih izvor-vrela. Po njemu obitavaju svakojake ptice, razna zvjerad, a poglavito množina srna, kakovoj krvoločnoj po život ljudski pogibeljnoj zvieri nema tu ni traga. Pred neko 20 do 25 godina bilo je ovdje ondje i vukova, nu sad ih je sasma ne stalo. Na livadama: Koštanica, Kuti, Veliki Krči, Kot, ima i dobro sagradjenih sjenika, gdje mnogi putnik nadje u noćno doba i za nevremena utočišta.

Sastavši se sva tri ova glavna uzlazna puta na sv. Geri, osim kojih ima još i drugih domaćemu življu poznatih, ali loših priečaca i staza, sačinjavaju jedan jedini put, kojim do sv. Gere, nisi u stanju da zalutaš. Uzpinje se odavde otvorenom čistinom po košenicama nešto strmijim podnožjem toga brieg-a. Nakon kratkotrajna hoda teče tik do medje Kranjske, dok te ne dovede napokon na predzadnji proplanak, s koga si na najvišoj točki njezinoj za neko 5 minuta lagana hoda. Put ovaj veoma je ugodan, jer ti se pričinja, kao da šećeš po najkrasnijem, mehkom, baršunastom sagu, u koji ti, kao u obće po svim livadama njena bližega pogorja, noge lagodno upadaju.

Svuda je po sv. Geri pjeskovita zemlja crnica. Naslaga joj je vrlo neznatna, a glavna je sastavina dolnja naslaga, formalni pještani sloj brdske. Već na putu prama Kutima, Kolićevim Krčima i Koštanici, primjećuješ novu klimu, drugojačiju floru, a naročito posebno raznobojno stabalje, kao da ga je ljudska ruka navlastice na ures ovog samotnoga gorja zasadila. To opažaš naročito prema vrhuncu Gere, te nehotice osjećaš, da ti drugi život po žilama struji, što se više njenom bifu primičeš, gdje se opravdano nadaš naužiti nevidjenih još krasota prirode i neprocjenjiva dalekosežna vidokruga. Zapeti će ti oko o ovelike skupine malinova grmlja, što ih posjednici sjenokoša marljivo krče, da si tim košenice očiste i prošire. Na samo do $2\frac{1}{2}$ klm. prostranom plateau-u, iztiču se tri mala šumovita i kamenita vrhuncića. Prvi točno prama izтокu, drugi u sredini, a treći prema zapadu. Rub toga plateau-a obrubljen je spomenutom već medjom kranjskom sa sjevero-zapada, sa zapada i dielomice sa juga vi-

sokim bukvama, koje ti na te strane donekle i sa srednjega kao i sa zapadnoga vrhuncića spričavaju prama iztoku vidokrug, dočim ti je s iztočnoga otvoren oku nedohitni pogled na iztok, sjever i jug.

Na iztočnom si vrhuncu sv. Gere!

Divan ti vidik puca pred očima na daleko i široko, po dolinama, ravnicama i gorama hrvatske nam mile domovine, te ne znaš, kuda da se najprije obazreš, gdje prije da si oči pogledom napaseš. Srdce ti igra od milinja, kad ugledaš onu šaroliku sliku na dohvatu očima, te nestrpljiv lutaš pogledom naokolo želeći, da usvojiš u jedan mah svu onu krasotu očima. Tek kad si se ponješto od prvog onog uzhita smirio, poči ćeš postepeno, da razmatraš veličajno djelo Stvoritelja, a ponekle i mukotrpnii rad neumornih ljudskih ruku u tom vinogradu Gospodnjem.

Prvo će ti jamačno biti, da si stvorиш cjelokupnu sliku Žumberka prema medji slovenskoj. Zakruživ očima sjevero-iztočno i iztočno, zamietit ćeš posve jasno bilo sv. Gere. Proteglo se kao prirodna medja prama Kranjskoj u svoj svojoj protezi pod istim niveauom Koštanice, Brestovke i Kolićevih Krča sve tamo do Samoborske gore i utoka Bregane u Savu kod Mokrica, a spram zapada vrlo nepravilnom i bez tumača nezamjetivom medjom, do rieke Kupe pod Metlikom. Sam Žumberak ima od priliike sliku paralelograma. Bregovita je tla, izpresiecan raznovrstnim dolinama, brežuljcima, humcima, kotlinama i uvalama sa nješto ravnicu, po kojima se prostiru liepo obradjena žitna polja marljivog žumberačkog žiteljstva. U manjim razmacima vidiš udaljena seoca žumberačka. Zasebične skupine šuma Uskočkoga prigorja prikazuju ti se, sljubiv se svojim vrhovima, kao jedno stablo preogromne krošnje, razstavljeni velikim prostorima liepih košenica, koje izgledaju kao kakovi travnati vrtovi. Osobito se pak oku prijatno iztiču mnoge liepe crkvice na raznim brežuljcima kao pozorni čuvaoci i zaštitnici mukotrpnog ovoga kraja i naroda, vijugasti neki odjeli novoizgrađenih cesta, te mnogi omanji bregovi i hrbtovi raznovrstnih, gotovo pravilnih oblika.

Neka je to u krupnim crtama oskudni opis Žumberka, pa pregnimo, da icerpimo ostali dalekosežni vidokrug, što nam se toli bogato pruža, te podjimo ponajprije s južne strane u koliko nam je s iztočnoga vrška sv. Gere vidik otvoren.

Prve ti padaju u oči susjedne, nasprotne, s njom u savezu stojeće Sjemičke i Kočevske planine, te goroviti kraj oko Severina. Bila tih gora prelaze postepeno u visoko gorje visećega starca Kleka, koji dieli bratski sa sv. Gerom vazda sudbinu nepogode vremena. Od Severina amo nasladjivat ćeš se divnom, velikom dolinom rieke Kupe, za koju ti se čini, da se odande vrlo strmim tokom valja, a milovidno se spomenutom dolinom vijuga. Liepa su uz nju ravna, dobro obradjena polja, a na blizu i kitnjasta seoca koli na strani hrvatskoj, toli slovenskoj. Osobito ćeš jasno razpoznati najznamenitije, liepo trgovište slovensko Metliku, kao i iz nje preko Kupe u Karlovac vodeću cestu, dok prama Žakanju na hrvatskoj strani u brzo ne izčeze, da ti se oku više ne ukaže.

Kupu vidjaš mjestimice sve do izpod Karlovca prama Sisku, a na njoj znameniti historijski grad zrinjsko-frankopanski Ozalj; Karlovac s cielom okolicom, te rieku Koranu, koja se onkraj Karlovca žuri, da svoje vode preda posestrimi si Kupi. Od Karlovca južno zahvaća ti oko gorje Kapele, a tamo negdje u nebeskoj prividnoj visini odaje ti se nekakovo maglovito velegorje, što bi ga mogao nazvati Velebitom. Od Karlovcu na iztok pukla je neizmjerna ravnica, u kojoj ćeš razpoznati trgovište Pisarovinu i Jasku sa željezničkom stanicom i samostanom kraj Jaske, te uz ina, velika duga sela, Cvetković i Draganić, oveće liepo mjestance Krašić s prostranim poljima i okolnim brežuljcima, kuda se liepo vijuga cesta, što vodi u Žumberak. Za vedra dana i čisto prozirna zraka liepo se vidi željezница, gdje tim poljem juri iz Karlovca u Zagreb ili obratno. Dalje se niže Okićko gorje svojom ruševinom, Samoborska i Zagrebačka gora sa Sljemenom. Zagreb ti si pričinja kao nekakova biela gromada, dočim se dvor grofa Kulmera na podnožju Sljemena posve jasno iztiče u onom zelenilu šumskom, kao velebna palača. Dalje gledaš Zagorje prama Štajerskoj, dio Štajerske s njenim gorjem i dio Kranjske prema Hrvatskoj. Liepi pogled je na predje!, što se stere izmedju lieve obale Kupe, ravnice od Karlovca prema Jaski, te ceste, što vodi Krašićem u Žumberak. Brdovit je to predjel u kom se ponajpače iztiče župa Oštrelj, šiljati Lović s crkvicom na vrhuncu i mjesto Vivodina, poput lastavčina gnezda liepim pokrajnjim sgradama. Znamenit je bio to na daleko i široko vinorodni predjel s izvrstne vinske kapljice prije one zaraze vinograda, dočim se sad novi vinogradi u istome marljivo zasaduju, s kojima se već liepi uspjesi postizavaju. Napokon vidiš usred Žumberka, l i pol sata hoda od Sošica, kraj seoca Kekića, hrvatsku ruševinu »Starigrad«, negdašnje dobro grofova Zrinjski-Frankopana. Leži na južnoj strani Uskočke gore skoro na podnožju njezina pogorja u klancima na samotnu polučunjastu brežuljku (342 m. nad morem). Taj bi grad htjela Kranjska da prikaže identičnim s negdašnjim svojim gradom i gospoštijom Ravnim Kalovima, (969 m.), koga je nestalo s lica zemlje. Time bi htjela, da dokaže svoje pravo na hrvatski Žumberak, tumačeći krivo istinite navode Valwasorovoga u tom pogledu najznamenitijeg i najmjerodavnijeg djela: »Die Ehre des Herzogthums Krain«.

(Svršit će se).

Dvaput preko Velebita od Karlobaga do Staroga grada.

Piše prof. Dragutin Franjić (Gospić.)

(Svršetak).

Na Sv. Brdo najzgodniji je dolazak iz Sv. Roka. Pričaju, da je oko Sv. Brda vodio put Crne kraljice. — O nazivu Sv. Brdo pripovijedaju ovo: Neki pastir nadje na tom brdu, čuvajući stado, glavu sv. Ivana, odnese ju u Zadar i tamo ju prodade. No glava se povrati natrag na isto mjesto. Pastir ju opet od-

nese i prodade po dvaput, ali se ona povrati i po drugi i po treći put. Glavu istu zatim zakopaše, a na onome mjestu izraste usred čiće zime krasni bijeli ivanjski cvijet. Po tome se taj vis i nazva Sv. Brdo. — Isto se pripovijeda i o tijelu sv. Marka ili Ivana u Gračacu, gdje je nad špiljom Svetinjom sagradjena crkvica sv. Marka ili Ivana, kamo na Ivanj dan hodočaste i rimo-katolici i grčko-istočnjaci. Kažu, da je u špilji Svetinji nadjeno mrtvo tijelo, i da je radi toga nad tom pećinom nadjena napomenuta crkvica. — Sa Sv. Brda vidi se veliki dio Dalmacije i njenih otoka sa mjestima: Zadrom, Novigradom, Vinjercem i dr., za tim se lijepo vidi cijela Lika i Krbava, pak velika množina velebitskih vrhova i drugih visova na sve strane. — Izmedju jugo-zapadnog obronka Sv. Brda i razrovanog vrha Vlaškog grada (1383 m.) utisla se poput praga strijeka zemlje crljenice ili rastrošenog werfenskog škriljevca.¹

Iz svega onoga, što je do sada o Velebitu rečeno, može se jasno razabratiti, da nije nikakvo čudo, što je Velebit planina u hrvatskom narodu, a napose u Lici, puna narodne tradicije. S toga Ličanin od svega srca i pjeva svojoj planini, u kojoj »vile kolo vode«:

Velebite, vilovito stijenje,
Ljubim tvoje to golo kamenje,
Ljubim tvoga iz gorice vuka
I onoga Ličkoga hajduka!

(Akoprem dan današnji nema više u Velebitu ni vuka, ni hajduka).

Umorni, žedni i gladni sputisimo se oko 4 sata poslije podne na travni obronak s jugo-istočne strane Sv. Brda, da se malo odmorimo i okrijepimo jelom i pilom. Jela smo sobom imali dovoljno, no vode nam bijaše opet poneštalo, a i posuda s vinom bijaše već počela izdisati. Sreća nas i tu namjeri na poštenu dalmatinskog pastira Nikolu Vulića iz Jasenice, koji nam dragovoljno brže bolje odleti po vodu na vrelo Dusinu.² Kad se odmorismo i okrijepismo, odvede nas Nikola do toga vrela, gdje nas čekaše po nalogu šumara Kačanovskog lugar Mile Samardžija sa tri Dalmatinca. Oni nas već iz daleka pozdravljuju vijoreći po zraku sa pečenim janjcima na ražnju i sa punom bukljom³ crvenike vina. Kazaše mi, da u Dusinu vrelu nikada vode ne ponestane. Voda je dosta hladna i pitka.

Porazgovorivši se u ugodnoj večernjoj hladovini ispod granate bukve i to ponajviše o jednostavnom i oskudnom životu dalmatinskih pastira, krenusmo svi dalje kroz mladu i gustu bukovu šumu do Lišćanog bunara, za koga kažu, da za velike suše presušuje. Pokraj Lišćanog bunara i vrha Velikog Golića vodi dobar nogostup iz Sv. Roka preko Velebita u Dalmaciju. — Nema više vremena, da se putem zaustavljamo, jer se je noć bila počela hvatati, a mi imadosmo još veliki komad puta da prevalimo kroz šumu i šikaru, da stignemo do Trolo-

¹ Toliko sam samo po vidu iz daleka mogao razabrati.

² U spec karti naše monarkije stoji zapisano „Dušice“.

³ Tako se obično nazivlje velika boca, koja drži više od desetak litara.

kava i do šumske ceste, koja vodi na Mali Alan. Trolokve su tri nepresušive lokve u šumskoj baruštini. Prije nego se rastanemo sa velebitskim stijenjem i timorom, navesti će ovdje i lijepe riječi Hirčeve, koji o izvanjem izgledu Velebita reče: »Nigdje nam u domovini nijesu vrhovi tako visoki, nigdje toli čudnoliki, kao na ovoj planini, koja je krševita, divlja, puna vrleti, kukova, uvala, duliba, dumača, mračnih sutjesaka, zubata stijena, ponora, bezdana, ponikava, snježica, ledenica. Nigdje nijesu u domovini nam tako visoka selišta i stanovi, vrela i pototoci, ceste i kolnici kao na Velebitu.«

Prenoćivši na Malom Alanu (1045 m)¹, t. j. na najvišem uzvoju ceste iz Gospoča u Obrovac, odnosno iz Like u Dalmaciju, krenusmo u jutro dne 24. srpnja kolima natrag u Medak i Gospić. — Vozeci se s Malog Alana prema Sv. Roku,² otvara se dalek vidokrug na raznolike krajeve gora, brda, dolina i polja izmedju Velebita i Plješivice. Ispod malog Alana strše još i danas na nekoliko mjesta ruševine starih »pošta«, gdje su vojnici za bivše vojne Krajine stražili radi hajdučkih i razbojničkih napadaja na kola i putnike, koji su tuda prolazili. Najznatnije pošte bile su: Stara dacija, Markovac, Šiljci i Ruja. Osim Maloga Alana bilo je i druguda hajdučkih čekališta. U tome je bila na glasu i gora Papuča³ izmedju Medka i Raduča. Čuveni lički pukovnik Csikos preduze oko 1870. god. najstrožije zakone i odredbe, dapače i prijeki sud, proti hajducima i njihovim pomagačima, samo da već jednom stane na put tome jadu i nevolji, toj nesmiljenoj nemani, koja mnogo godina zadavaše strah i trepet cijeloj Lici i Krbavi. Kako u to doba bijaše nesigurno stanje u Lici posvjedočava nam i ova Pjesma o hajduku.⁴

Čuo jesam, gdje ljudi pjevaju
Kad goricom zelenom putuju.
Neko pjeva Kraljevića Marka,
Neko pjeva Sibinjanin Janka,
Neko pjeva Liku i Krbavu
I njezinu nesretnu državu.
Otkad Liku žarko sunce grije,
Opaćine veće bilo nije,
Već kako se u Liku useli:
Svaka zloča i glasi nemili.
Danas čuješ; sin ubio čaću,
Sutra opet: potukao braću;
Maio dalje ujedoše vuci,
Sutra opet robe te hajduci,
Osobito ovi nesretnici
Koji danas povećaju Lici,
Ti ne misle naroda na muke,

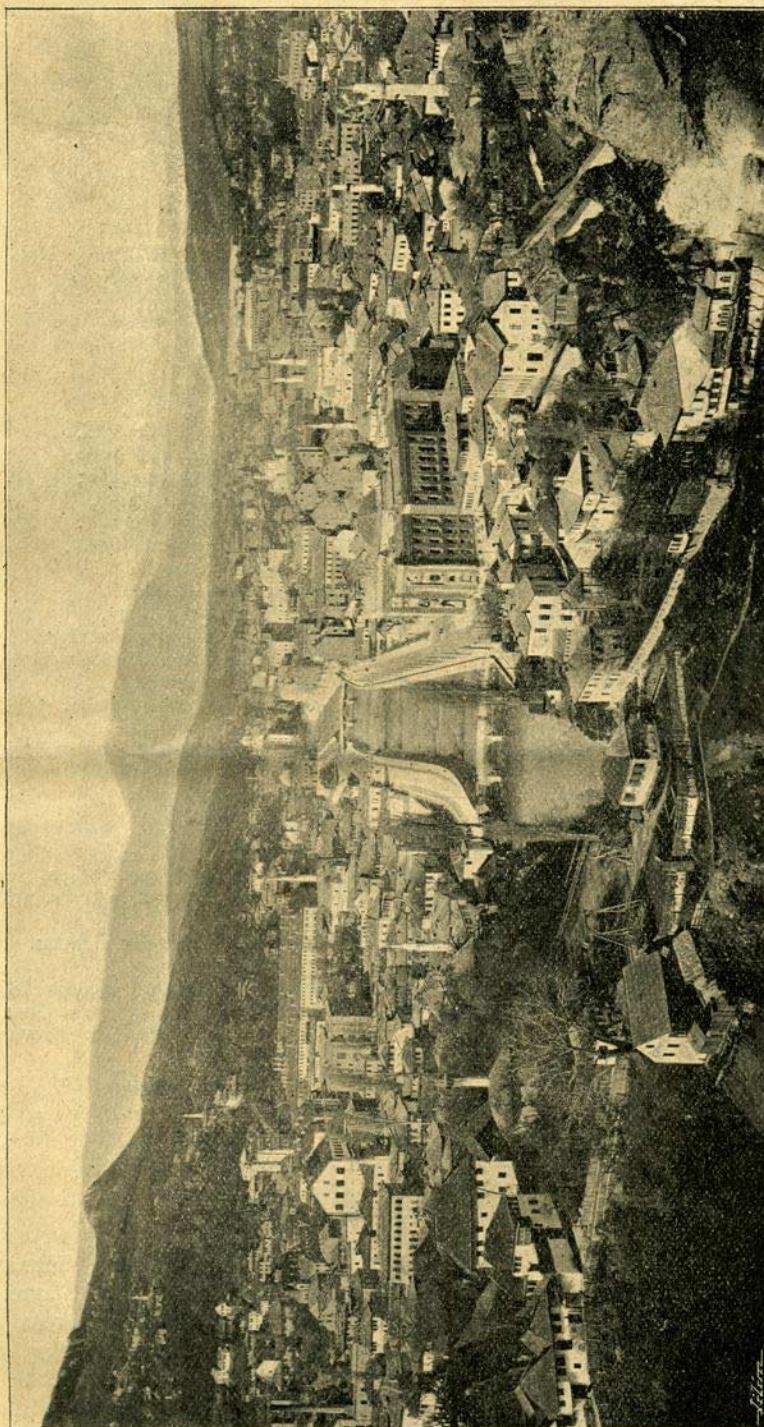
Već na čete idu u hajduke. —
Jedan dio poštenog naroda,
Koji želi, da mu je sloboda,
Molio je Boga i česara,
Da im posjeće čestita glavara,
Koji novca i truda ne spara.
Bog i car im vapaj poslušaše,
I dobra im glavara poslaše,
Poslaše im Ćikoša Šefana,
Obrstara i naški prozvana,
Koji bješe uredio redom
Sve sa svojim oštrijem pogledom.
Dvije hrabre čete postavio:
Jedna četa Valentica Ive,
Koј provodi sokolove sive.
Druga četa Tomašegovića (Janka).
Oj ti Janko hrabri četobaša

¹ Na Malom Alanu može se prehrana i nočište dobiti u lugarskoj kući.

² U Sv. Roku drži ponajbolju gostionu trgovac Dane Japunčić.

³ U spec. karti naše monarkije zapisano je neispravno „Papuša“. — U Raduču drži dobro gostionu i svratište Stojan Pejnović.

⁴ Ovu mi pjesmu dade Jovan Marunić iz Medka i reče mi, da se je u hajduke najviše odmetalio radi: strogih kazna, radi vojništva i radi kakove osvete na kome. Osim toga prelazilo je ovamo dosta hajduka iz Bosne i Dalmacije.

Pogled na Sarajevo sa strane sjeverne.

De se hvati preko Pakleništa¹
 Tamo su ti one kukavice
 Baš u kući Pejana Pavlice².
 Malo vrijeme postojalo bilo,
 Al' pogibje Saćane Travica³,
 Ode svezan i Pejo Pavlica,
 Vodiš ga do Lovinca grada.
 Gdje ga stignu od Gospića jadi :
 Da Pavlicu dotjeraju bliže,
 A do Medka gnijezda hajdučkoga,
 Da on čeka tu skončanja svoga.
 Tu mi sudbu nad njim izrekoše,
 Pak zlotvora najzatke ubiše.
 Da ne bude ovaj poginuo,
 Još bi Keča⁴ dulje vojevao,
 Jer je bio mudar krivalica
 Po onijeh njihovih glavica.
 Kad pogibje najvješti' brašnare,
 Tad ne prima ni jedan kapare,
 Da uzdrži hajduka do lista,
 Da mu dade dukata do trista.
 Jošter malo proteče zemana
 Neko kaza : en' hajdučkog stana,
 Vrh Brezika nesretnoga sela,
 Oko kog se sva nesreća splela.
 Osjeti se kapetane Ante⁵
 Baš na one stare prefrigante,
 Što s hajduci' rado vino piju
 Neka s njima sad u boju budu,
 A pred njima Ljuboviću Dane,
 Koji nema nikakove mane,
 Oslanja se na hrabrost Daninu,
 Da prevede četu kroz planinu
 I da nadje on tamo hajduka
 Po imenu Jovana Tarbuka.

Ode dane s četom kroz planinu
 Te stigoše u kršno Podgorje,
 Pohvataše junake hajduke,
 Dovedoše k Medku bijelome.
 Besjedi im kapetane Ante :
 Eto vama lijepijeh svata
 Tri stotine carskih soldata ;
 A za kuma Čikoša Štefana
 Obrstara i po našku zvana ;
 Za prikumka debela provoza.
 Lijepo ču vam mjesto izabrati,
 Otklon čete vi kući dozvati.
 Tu skapaše nesretni sinovi,
 Gdje gledaju rođaci njihovi.⁶
 Istog dana na svetog Jovana
 Čuo glase od nekog čobana,
 Da su oni junaci hajduci,
 Što su bili u bruvanskoj ruci,
 A da ih je tamo Riedel⁷ našo,
 Gdje je bio Keča harambaša ;
 Cobanče mi ne znade kazati,
 Kog' bi mogo ovdje povhaliti.
 Hvala spada vrijednom Riedelu,
 I njegovu poštenomu djelu,
 Jer pogubi čete četobašu.
 Svi možemo zahvaliti Bogu,
 Kad je posla' medj gospodu slogu,
 Pak hajduke sasvim uništiše,
 I pobiše ove ljute zmije,
 Pošten narod da putovat smije.
 Veseli se slavni gospodine,
 Obrstare Čikošu Štefane,
 Zlatu križu na svojim prsima !
 Ah, i ti se, kralju, veselio,
 Koji si ga tako obdario !!

¹ To je selište Paklarić, nedaleko Bruvna, gdje bijaše kuća Pejana Pavlice.

² Pejan Pavlica bijaše hajdučki „brašnar“ (Proviantmann), koji im je hranu pribavljao.

³ Sava Travica, bio vojni bjegunac, pak se pohajdučio.

⁴ Ilija Klaić (nazvan Keča) iz Komića bijaše harambaša. Poginuo u Bruvnu.

⁵ Binički.

⁶ Ta četa hajdučka pohvatana je u Grubića grabi u Medku, a 19 siječnja 1872. god. „pomuškitivana“ i pokopana kraj Medka uz cestu dalmatinsku, gdje im se i danas još na brdeljku grobovi poznaju. Bilo ih je pet, a evo im imena: Dmitar Krtinić, iz Bruvna, Jovo Tarbuk, Simo Surla, Vid Radošević i Stevan Obradović iz Medka.

⁷ Tadanji upravni nadporučnik u Bruvnu, a sada kr. kot. predstojnik.

Družtvene vesti.

— Godišnji izvještaj o radu središnjeg upravnog odbora „Hrvatskoga planinarskoga družtva“ u Zagrebu tečajem godine 1899/1900. Slavna skupština ! Uz naše obće javne prilike, naročito ijenjanje i samoga interesa za sva patriotička poduzeća, da ne velimo posvemašnu apatiju cielog našega javnoga života, koje čudo, da se i »Hrvatsko planinarsko družtvo« još uviek ne diže i ne razmahuje u onom smislu, kako bi se to željelo i kako bi to odgovaralo barem zamisli nekolicine onih članova, koji u obće znadu za naše družtvo, te prate njegov rad i napredak.

Šaka ljudi, koje bismo posve lako mogli na prste izbrojiti, koji su ostali kod našeg gojenčeta, smatrala si je ipak za svetu dužnost, da nastoji oko toga, da bar posve ne ugasne ona vatra, koja je nekada naše predšastnike i osnovače hrvatskoga planinarstva sa oduševljenjem napunjala, te nam i danas još opredieljuje staze našega rada i nastojanja.

Naše društvo živi naime samo još u odboru, a taj odbor sastojao se je u prošloj godini od sljedećih lica: predsjednik: Miroslav grof Kulmer; tajnik: Dragutin Lihl; blagajnik: Ivan Exner; oekonom: Josip Radković; odbornici: Car Lazar dr., Folnegović Fran, Gorjanović Dragutin dr., Heinz Antun dr., Hirc Dragutin, Kukuljević pl. Božidar, Marković pl. Franjo dr., Pasarić Josip, Šenoa Milan dr. U revizionalnom odboru bijahu: Josip, Rusan, Antun Hergula i Rikard Flögl.

Prva prilika, koja se je družtvu u prošloj godini pružila, da se opet iztakne kao hrvatsko patriocičko društvo, bio je dolazak naše braće českih turista u Zagreb, dne 19. i 20. svibnja. Društvo naše, koje samo ne priređuje ovakove poveće izlete, kao naša braća sa sjevera, koji su prošli cijelu Dalmaciju i Bosnu, primilo je bar Čehe na njihovom povratku kroz Zagreb, kako je najbolje znalo i moglo. I mora se priznati, da si je odbor svojski dao truda, da ne samo osvjetla lice »Hrvatskomu planinarskomu oružtu«, nego da i uzčuva dobar glas o hrvatskoj gostoljubivosti u obće. Mi smo česke turiste — njih 60 na broju — pod vodstvom Vratislava Pasovskog a srdačno primili. Na kolodvoru ih je u ime društva oslovio Božidar pl. Kukuljević-Sakcinski. Zatim smo ih poveli u privatnim kočijama u njihove stanove i još istu večer u gostioni najsrdaćnije pozdravili. Drugi dan pokazali smo im sve naše znamenitosti, a zatim im bje priredjen banket u hotelu Imperialu, gdje ih je pozdravio u ime našega društva podpredsjednik Ivan Stožir, a iza toga se redaše još mnogo-brojne srdačne i patriocične zdravice. Poslije podne upriličena je bila njima na čast prava narodna veselica u ubavim našim Remetama, a na večer komers u velikoj restauraciji. Sliedeći dan u jutro odpratismo ih do južnog kolodvora, gdje smo se, uz ponovnu izmjenu bratskih i prijateljskih osjećaja, s njima oprostili.

To je bio jedan momenat našega družvenoga života u minuloj godini, u kojem ako smo i igrali više pasivnu ulogu, ipak držimo, da smo našoj dužnosti kako smo najbolje mogli i znali, udovoljili. Ovdje nam je samo još spomenuti, da nam se je Česki turistički klub iz Zlatnog Praga na liepom dočeku najsrdaćnije zahvalio.

Da i »Hrvatsko planinarsko društvo« arrangira jednom poveći kakav izlet u svrhu upoznavanja hrvatskih zemalja, koje evo u tolikoj mjeri stranci posjećuju, sastavio je odbor liep program za put u Dalmaciju. I doista mu je pošlo, uz ne mali trud za rukom izhoditi vrlo povoljne uvjete za to putovanje. U programu bile su uvrštene najljepše točke divne naše Dalmacije i sve bi to pojedinac mogao bio viditi za kakovih 80 for. Nu na žalost nije bilo odziva, dočično nije se ni iz daleka mogao nakupiti broj od 70 izletnika, kako je to bilo za putovanje utanačeno. Moramo bolno iztaknuti, da je i to jedan pojav, koji najeklatantnije dokazuje neko pomanjkanje svakoga idealnijega zanosa u obće a na pose upravo neko pomanjkanje rodoljublja u našem občinstvu.

Jošte je društvo odlučilo da priredi jedan izlet na Sv. Geru, gdje bi se imali naši planinari sastati sa slovenskim planinarskim društvom iz Ljubljane, nu do toga izleta nije poradi nepogodnog vremena ni došlo. Ne može se bar reći, da odbor nije u tom pogledu sve i sva pokušao.

I tako se moradosmo opet ograničiti na naš najuži djelokrug — na Zagrebačku goru. Divno naše Sljeme prilično još posjećuju Zagrebčani, a na to ih

sigurno ne samo potiče uživanje prirodne krasote, nego ih mora i rodoljubno čuvstvo obuzeti, kada sa te krasne točke gledaju na divnu našu domovinu. Pak ako i pri tom ne odjekuju kucaji srdaca dosta glasno, ne ćemo pogriješiti, ako kažemo, da je i to naše gojenče svakako takodjer neki akumulator narodne svesti i ponosa. Zato i je odbor svu svoju brigu i prošle godine posvetio tome, da se boravak na Sljemenu izletnicima učini što lagodnijim. Nabavio je 16 komada gunja za krevete, dao je popraviti strunjače i jastuke, revidirao je cieli družveni inventar, odredio nabavu novih plahata, dao cementirati posudje i pročistiti put od kuće do piramide. Napokon je i sama piramida prošle godine na novo olijčena. Cienik jela i pića na Sljemenu na novo je pregledan i odobren. Obzirom na dosta česte pritužbe sa strane izletnika glede podvorbe, učinjene su od strane odbora najodrijetišniji koraci, te je napokon naredjeno, da se i posebna škrinjica za pismene pritužbe u planinarskoj kući namjesti.

I za drugu veoma privlačivu točku za naše izletnike — Podsused — takodjer se je odbor pobrinuo, te je zamolio kr. kotarsku oblast u Zagrebu, da se »Hrvatskomu planinarskomu družtvu« odnosna gostiona i park oko stare građine, pod istim uvjetima, kao i do sada i na daljne tri godine u zakup dade. Možemo takodjer izvestiti, da je ovoj našoj molbi jur već udovoljeno.

Od 1. srpnja preselilo se je društvo u nove sadanje prostorije, za koje plaća 240 kruna na godinu. Ujedno si je tom prilikom nabavilo potrebito pokućstvo i druge potrebštine za ukupno 400 kruna.

Pošto je družveni tajnik Dragutin Lihl obolio, izabran u sjednici od 6. listopada dr. Lazar Car, da privremeno obavlja tajničke poslove.

Uslijed bolesti tajnika, nije se mogao ni spomen-spis za 25-godišnjicu »Hrvatskoga planinarskoga družtva« do sada izdati, a i sama proslava 25-godišnjice nije se mogla 15. listopada, na koji dan upravo pada osnutak družtva, obaviti. Nu zato ipak nije ova proslava posve napuštena, nego će se, ako budu ikako novčana sredstva dopustila, i ako bude odziva od strane svih faktora, ove godine dostojno proslaviti.

Podružnice »Hrvatskoga planinarskoga družtva« : »Strahinščica« u Krapini, »Lovnik« u Vrbovskom »Klek« u Ogulinu, i »Visočica« u Gospiću kao i neke druge, po malo se razvijaju i članove prikupljaju. Središnji upravni odbor u koliko može, podupire i ove podružnice, nu žaliboze da nam svim skupa sredstva ne dopuštaju, da izdašnije zadovoljavamo glavnoj našoj zadaći, da utiranjem putova i izgradnjom planinskih koliba i zakloništa omogućujemo i olahkoćujemo posjećivanje i upoznavanje eksponiranih i veličajnih točaka naše hrvatske domovine. A ova naša zadaća nije od male vrijednosti, ako se uzme na um, da planinarska družtva utiru putove i djeluju kao pravi pioniri i za samo znanstveno proučavanje dotične zemlje.

Što se ipak tiče našeg nastojanja, da olahkoćujemo putovanja, sa osobitim zadovoljstvom imamo još izvestiti, da se u tom pogledu možemo sa jednim liepim uspjehom pohvaliti, kakav je polučen prošle godine. Ugarsko-hrvatsko parobrodarsko društvo na Rieci podielilo nam je naime pogodnost, da se mogu naši članovi, kada ih 5 zajedno putuje po Dalmaciji, voziti na višem mjestu za cienu uplaćenog nižeg mjesta; a i pojedini članovi moći će takovu pogodnost, uživati, ako ih društvo izašalje u znanstvene svrhe, dotično, ako im za svaki put na pose to izhodi. I tako nas je gore spomenuto parobrodarsko društvo znatno poduprlo u jednom od najvažnijih naših zadataka da naime omogućujemo i olahkoćujemo putovanja.

Družveni naš časopis »Planinar« izlazio je i prošle godine uredno svaki mjesec, te donosio raznih većih i manjih članaka i poglavito planinarskih

viesti i oglasa. Za želiti je, da nam se taj list, kao vanjski vidljivi znak družtvenog našeg života i nadalje uzdrži to više, jer je to ujedno neki vez, koji veže podružnice sa centralom.

Naša mala, ali obzirom na turistiku dosta birana knjižnica, koja sadržaje i drugih vrednih djela, smještena je sada u posebnom ormaru, te stoji, od kada imamo i svoje posebne prostorije, članovima na razpolaganje. Spominjemo samo još, da smo i ove godine nabavili vrlo znamenitih djela.

Žalostnom dogodaju, kojega je već predsjednik spomenuo, moramo sa bolnim srcem i u ovom godišnjem izvještaju izraza dati, naime da nam je naš mnogogodišnji veoma revni i zasluzni tajnik Dragutin Lihl dne 12. veljače o. g. preminuo. Družtvu mu je izkazalo posliednu počast time, da ga je skoro cieli odbor na čelu s družtvenim predsjednikom, presvetlim gospodinom grofom Miroslavom Kulmerom odpratio na vječni počinak i da je u ime vienca dalo 20 kruna Pazinskoj gimnaziji. O njegovu radu za »Hrvatsko planinarsko družtvu«, kojemu je bio kroz mnoga godina upravo duša, doneti ćemo izvještaj u našem družtvenom organu, dočim si je najljepše spomenike postavio sam, koji se koče na divnom našem Sljemenu i Ivančići. »Slava mu!«

Spominjemo takodjer, da su i nova naša pravila zadobila konačno potvrdu od vis. kr. zem. vlade. Sada su štampana, te se medju članovima razdieljuju.

Stanje članova bilo je u prošloj godini ovo: Utemeljiteljnih 22, redovitih 317, ukupno 339.

Konačno nam je ugodna dužnost zahvaliti se i svim našim dnevnim listovima, koji su i prošle godine donašali razne vesti, oglase i pozive, te su nas tako izdašno u našem radu podupirali.

U Zagrebu, dne 24. ožujka g. 1900.

U ime središnjeg upravnog odbora »Hrvatskog planinarskog družtva«.

Predsjednik :

M. grof Kulmer.

Za tajnika :

Dr. L. Car.

Iz sjednice središnjega odbora. Odbor hrv. planinarskoga društva imao je poslije svoje ovogodišnje glavne skupštine tri odborske sjednice: dne 23. travnja, dne 9. svibnja i dne 24. svibnja o. g. Posljednja se je sjednica obdržavala na Sljemenu. U sjednici od 9. svibnja konstituirao se je odbor za godinu 1900. ovako:

Predsjednik: Miroslav grof Kulmer.

Podpredsjednici: Milan Lenuci i Ivan Stožir.

Tajnik: dr. Oton Kučera.

Blagajnik: Ivan Exner. (Zagreb, Ilica br. 36).

Ekonom: dr. Antun Heinz.

Urednik »Planinara«: Dragutin Hirc.

Odbornici: dr. Lazar Čar, dr. Dragutin Gorjanović, Gjuro Justić, Tomo Kos, Božidar pl. Kukuljević, dr. August Langhofer, Dr. Franjo pl. Marković, Josip Pasarić.

Nadzorno vijeće: Rikard Flögl, Antun Hergula i Josip Rusan.

U istoj je sjednici zaključeno, da se od 1. lipnja o. g. obustavi pošiljanje društvenoga organa »Hrv. Planinara« svima onima, koji nisu udovoljili propisima pravila.

»Klub českých turista« u Pragu uredio je bezplatna noćiste za djake, koji putuju po českim zemljama te poziva hrvatske djake preko hrv. plan. društva, da putuju po tim zemljama. Društvo se je klubu zahvalilo i njegov poziv u novinama objasnilo.

Naše podružnice. Pozivu središnjega odbora, da mu jave svoje članove za godinu 1900. odazvale su se do sada žalivože samo dvije podružnice: »Strahinčica« u Krapini, kojoj je broj članova narasao od 30 na 47 i podružnica »Visočica« u Gospiću, koja je za onu godinu javila 57 članova, pa će se prema zaključku odbora društveni organ moći slati samo članovima ovih dviju podružnica.

Podružnici »Strahinčici« u Krapini dozvoljena je potpora od 50 kruna, da izgradi u ovoj godini put na »Sv. tri Kralja«.

Revna i točna podružnica »Strahinčica« u Krapini imala je dne 15. veljače o. g. svoju glavnu skupštinu u kojoj je izabrala za g. 1900. u odbor: predsjednikom Vladimira pl. Simića, podpredsjednikom Vinka Vanića, tajnikom Nikolu Šuberta, blagajnikom Franju Kalečaka, odbornicima: Eduarda Šmita, Marka Dogana, Stjepana Vukovinskog, Adolfa Kompare, Stjepana ml. Menigu i Janka Leskovara. Nadzorni odbor: Ladislav Hudjek, Iva Butorac i Vilibald Sluga.

Dopisom svojim od 14./3. o. g. poslala je ova podružnica svoj obračun za godinu 1899. i popis članova za godinu 1900.

Podružnica »Visočica« u Gospiću poslala je dopisom na njezinoga revnoga tajnika g. prof. Dragutina Franića od 18/3. o. g. središnjemu odboru popis svojih članova za godinu 1900., iz kojega izlazi lijepo napredovanje ove podružnice, kojoj je ove godine broj članova dosegao 57. Obračun za godinu 1899. i izvještaj o radu podružnice u toj godini priposlat će se poslije glavne skupštine, koja se je imala obdržavati dne 1. travnja.

Gosp. Gjuro Peserl u Gjulavesi javio je odboru, da želi ustrojiti novu podružnicu u Gjulavesi. Bilo sretno!

Umoljavaju se sve podružnice, koje već postoje ili se sastavljaju, da što prije pošalju potpisano mu, tajniku popise svojih članova za godinu 1900. i eventualno prema § 9. društvenih pravila obračune i izvještaje za godinu 1899. kako bi se društveni list mogao redovito odpremati svima, kojima pripada.

Proslava 25-godišnjice hrvatskoga planinarskoga društva. Po zaključku posljednje glavne skupštine proslavit će društvo u ovoj godini svoju 25-godišnjicu. O programu proslave viećat će i zaključiti odbor u svojoj bližnjoj sjednici, pa će se program i dan proslave članovima javiti u pravo vrijeme.

Dr. Oton Kučera,
o. g. tajnik.

(Zagreb, Gundulićeva ulica br. 51.)

Nova planinarska podružnica ustrojila se je u drevnim Križevcima brigom tamošnjega gradskoga fizika dra Gundruma. Ona broji već sada do 20 članova i za nekoliko će se dana konstituirati.

Svakomu Hrvatu, koji pozna Kalničku goru i njezine čare, ova će viest biti osobito mila, a vrlomu osnovaču i članovima kličemo uz planinarski pozdrav srdačni Živjeli!

Predplate za »Hrvatski planinar« kao i članarina, te prinosi podružnica, molimo da se šalju društvenom blagajniku Ivanu Exneru, pošto je gosp. Gjuro Justić primio blagajničtvu, zapremljen raznim poslovima, samo privremeno.

Uz slike.

Nezaboravni su oni nam dani, kada lanske godine 19. svibnja dodjoše u bieli naš Zagreb braća naša, česki planinari, svraćajući se ovamo iz Sarajeva. Svaki nas znade, kako smo ih primili, kako spremili i koje smo ugodne časove s braćom našom sproveli u bajnom naručaju prirode, u drevnim Remetama.

Da ugodne te uspomene osvježimo, da ih obnovimo, donosimo danas na prvoj mjestu sliku českih planinara, kad bijahu lani u kupkama Ilijde kod Sarajeva, gdje su sproveli preugodne časove uz najviše ličnosti bosansko-hercegovačke vlade.

Spreida nam pada u oči bosanski guslar, a njemu na lievo vruća ona planinarska glava, Vratislav Pasovsky, predsjednik »Cluba českých turista«; tu vidimo i dra Koutecky-a, koji je u Remetama onako zanosno pozdravio hrvatski narod, a pada nam u oči i vatrema Louiza Šilena, a njegove riječi izrečene u Remetama, »da se Hrvatice i Českinje stave na čelo narodne borbe«, zuje nam i sada u ušima, kao i ona pjesma, glazba, gruvanje mužara i poklik naroda, koji je popratio zanosnu zdravicu ove vrle česke žene.

Nadamo se, da ćemo ugoditi našim štiocima, što im donosimo i sliku liepa Sarajeva, koje bijaše skočilo na noge, da boravak českoj braći zasladi što više.

Književne obznane.

Geologija gore Samoborske i Žumberake. Napisao dr. Dragutin Gorjanović-Kramberger. Ova je razprava štampana u 120. knjizi Rada jugoslavenske akademije te zaprema u posebnom odtisku 82 stranice. Na kraju dodan je profil gore Samoborske, profil Žumberka i velika geološka priegledna karta gore Samoborske i Žumberka, koju je snimio i nacrtao sam pisac.

Ova razprava ima osim »Uvoda« sljedeći sadržaj: Historijski priegled i literatura. I. dio. Oro. i hidrografijске osobine. II. dio. Topografija (Samobor i okoliš. Priedel između Bregane i Grdjanca. Noršić-selo i okolica. Stojdraga i okolica. Mrzlopolje i okolica. Kupčinska dolina. Sošice i okoliš. Draganić-Šipak. Okoliš Pribić-Krašički. Okoliš Sv. Nedelje). III. Stratografija. IV. Tektonika. V. Petrografija. VI. Paleontologija. Dodatak.

Obično se misli, da su spomenute gore samo stolne cjeline, nu pisac na temelju tektoničkih razmatranja, dolazi do sljedećih zaključaka:

1. Gora Samoborska ima u gori Zagrebačkoj svoj sjevero-izotični nastavak; karbonska pak jezgra Marija-Goričkih brdina još je mali vidljivi odlomak potonule gorske česti, koja se je

protezala medju Brežcima do Sv. Nedelje i Novaka.

2. Gora Zagrebačka nije jedinstveno gorje, već je za terciera slijepljena mala otočna grupa, koja je pukotinama i erozijom odijeljena od gore Samoborske.

3. Gora Klanjačka i Komorska su erozijom, dotično poniranjem, odlučeno česti Krških gora, te paralelan primjer gori Zagrebačkoj.

4. Gora Ivančica-Kalnik konačno su primjer tipičnog alpinskog boranja smjera Z-I, a napose nam je goru Kalničku smatrati dependencijom Ivančice.

Veoma je zanimiv priegled paleontoložki u kojemu nas pisac upoznava sa okaminama ugljena, triasa, krede, terciera, koji je okaminama najbogatiji. Ima okamenjenih ježinaca, puževa, školjaka, sisara, riba, medju kojima se iztiku naročito: Belone tenuis iz Plješvice i Labrax multipinnatus iz Sv. Nedelje. Svakoga pak mora da zadivi cvjetana sarmatskih naslaga, koju je obradio naš neprežaljeni dr. Pilar u glasovitom djelu: »Flora fossilis Sušedana«. Priegled, kojega nam podaje dr. Gorjanović prenosi nas u onu davnu i pradavnu dobu, kad je oko Sv. Nepelje rasla poma Sabal, kad se tu kočio orijaški mamutovac Se-

quoia Couttsiae, kad su tamo rasle razne Myricae i koričnjaci (cimet, Cinnamomum), kad su šumu krasile Persea, Benzoin antiquum Laurus primigenia (lovor), Santalum, Aralija i nalična Sterculia Labrusca, Zizyphus, Ailanthus, Robinia i mnogo tropsko bilje, koje nam se sačuvalo u tamošnjim laporima. I konjericke naslage ne manjkaju oko Sv. Nedelje u kojima je od školjaka znamenita Congeria Croatica.

Od Tater k Adrii. Sbirka skvostnych fotografickych reprodukcii vynikajiacich měst, stavěb a malebných krajin slovanskych a ostatních zemí rakouskych. Prekrasno ovo djelo donetiće nam plodove lanjskoga puta, koji su poduzela česka nam braća planinari iz Česke u Dal-

maciju, a vratili se u naš bieli Zagreb preko Hercegovine i Bosne. Djelo izlazi u nakladi I. R. Vilimeka u Pragu u svezciima velike četrtvine, a izaći će u svemu 18 svezaka, svezak po 40 nvč., dočim stoji predplata na cieľo djelo 6 for. 50 nc., poštom 7 for.

Prva svezka donosi uz opis sljedeće slike: Dubrovnik, Rabelsku dolinu iz Koroške, Laxenburg i Lainz, Kufstein, Hallstadt, Inomost, parlamentarnu palaču u Budimpešti, Solnograd, Rivu, Jajce i vodopad Plive, Bled i Bledsko jezero te »Radnicu« u Sarajevu.

Ne bismo znali za ljepšu i trajniju spomen, koja bi nas siećala nezaboravnog boravka braće Čeha u Zagrebu do ovoga djela, pa ga toga radi i preporučamo osobito.

Raznice.

Visine na otoku Krku. Kao što je poznato nisu dan danas brda i vrhovi otoka Krka zarasli hrastovom šumom, već se samo tu i tamо vide ostanci tih liepih šuma. Kako narod pripoveda, nastrandala je šuma naročito za mletačke vladavine. Još početkom ovoga veka, a za vladavine francuzke, izdavale su se pismene dozvole Baščanima, da mogu drvarati na ostrvu Prviću, dočim je on danas gol golcat i prava strahota primorskoga krasa od kojeg se čovječe oko rado odvraća. Isto tako pričaju starci, da su grede u glasovitoj crkvi sv. Lucije kod Baške posjećene u šumi »Butinju« i te da su od tisovine, kojoj danas na otoku Krku nema ni traga.

Prvi je vrh na otoku »Treskavac«, koji se koči kamen i razkliman malo ne u sredini, a vodi njime cesta iz grada Krka u Bašku. Treskavac, koji da je dobio ime odtuda, što u nj rado »treskaju« gromovi, znamenit je kako florom, tako i liepim vidicima na okolinu otoka i more po kojem se dugo pase putnikovo oko. Uzdiže se 539 m. nad morem.

Nasuprot župnoj crkvi sv. Jelisave u Dragi baščanskoj uzdiže se vrh Orljak 535 m. visoko. Staroj Baški prama iztoku nasadio se Mali Hlam 470 m. a nad Butinjem je Diviška vis 470 m., dočim se nad Vincima, posjedu krčkoga biskupa, uzdignuo Gajen vis 461 m.

Nad Jurindvorom i Čubranićem diže se Veli Hlam 460 m. Iztočno od starodavnoga grada Vrbnika pada ti u oči Hlam 446 m. Južno od sela Batomalj je Vorganj, koji se uzdiže nad Dragom baščanskom 392 m. visoko. Južno od grada Dobrinja iztaknuo je gola svoja rebra Sv. Juraj sa istoimenom kapelicom 324 m. visoko, a zapadno ovome gradu leži sv. Petar (Gabonje) 223 m.

Blizu grada Krka je Vrh 222 m., kraj sela

Miholjić Hruštica 224 m., sjeverno od Krka Mihovilov vis 180 m., jugo-zapadno od Dubašnice Strilčić ili Brdo sv. Mihovila 168 m. Sjevero-iztočno od Omišlja je vis Gromača 118 m., a iztočno od grada Krka vis Negrit 118 m. Zavjetna crkva sv. Ivana Krstitelja nad Baškom leži 112 m. visoko. Iztočno od Omišlja uzdiže se Livizija 107 m., a jugo-iztočno Omišlu zagleda putnik Veligrad ili Ogradu 102 m., a jugo-zapadno Veli Vrh 67 m.; sjevero-iztočno vidimo Velo selo 65 m., Otočić Kormat izdignuo se nad more 948 m. a zvonik stolne crkve u Krku 916 m.

Mate Šorić.

Koturaši i planinari. Glasoviti alpinista Angelo Mossa, o kojem smo govorili već nekoliko puta, prispodbavlja u svom djelu: Der Mensch auf den Hochalpen» koturaša i planinara. On veli, da utrke pogubno djeluju na zdravlje, a dokrajčuju sa hypertrophiom srca. Slavje glasovitih »recordman« traje samo nekoliko godina. Oni poluče kod vožnje naskorovršak brzine i prokušaju moć svoga tela, nu pod konac nastrandaju na spomenutoj bolesti. Inače je sa planinarem. Dočim leti koturaš munjimice, jača planinar svoje sile neprekidno te je kadar da svlada još u 60 godinama težke uzlaze. Slavje glasovitog koturaša je prolazno, on proizvodi u svom organizmu takav tlak srđa, kojega ono ne podnosi.

Rabe li se dvokolice oprezno i umjereno, mogu biti i koristne i mnogi su planinari uvjezivali Mossa, da su one dobre predvježbe za uzlaze. Nu ta korist ne potiče odtuda, što se noge vježbaju, jer to nisu iste mišice, koje rabimo kod hodanja Netko može biti izvrstan koturaš, a veoma loš hodac. Vožnja vriedi po tome, što se srđe jača i ako koturaš trpi na maloj hypertrophiji, on si ju planinarskim uzlizima lieći.